

2021-07-27
SAMnr
mailadress

NN
Gården
Falköping

Rådgivning om biologisk mångfald i åkerlandskapet (modul 17A)

Sammanfattning

- › Fortsätt med att spara bärande träd och buskar när ni röjer utmed stenmurar och åkerkanter. Komplettera gärna med att spara och vid behov plantera sticklingar med sälg (hanplantor)
- › Låt sprutföraren slippa backa in i några snäva hörn och kilar på fält där ogräs ska bekämpas i vårsäd. Och även lämna några osprutade kantzoner på strategiska ställen
- › Lämna några mindre ytor oslagna när ni tar första skörd ensilage, och gör på samma sätt med några andra ytor vid andra skörden. Gör det på strategiska ställen, tex trånga hörn och kilar, och för att jämna ut åkerkanter vid tex rösen och holmar
- › Så in några remsor med ettåriga blommor i vårsädesfälten. Planera i god tid så att allt är klart med utsäde, såmaskin och logistik vid vårsådden!
- › Prova att ta med lite cikoria på något fält när ni förnyar betesvall

Bakgrund

Företaget har konventionell växtodling och mjölkproduktion med ca 90 hektar åker samt betesmarker. Huvudsakliga grödor är slätter- och betesvallar med ca 55 hektar och vårsäd (korn, havre, havre/korn) med ca 35 hektar. En stor odling av pumpa finns också. Betesdriften för mjölkarna är intensiv och under ca fyra månader ges inget grovfoder på foderbordet utan korna äter väldigt mycket bete.

Vallarna ligger oftast tre år innan de bryts upp. I vårsåden blir det normalt endast bekämpning mot ogräs, genom inhyrd tjänst.

Gården ligger i mellanbygd med åkrar, betesmarker, skogsdungar och stenmurar. En del av markerna ligger ner mot Hornborgasjön. Denna rådgivning har vi koncentrerat kring åtgärder nära brukningscentrum, där också den mesta åkermarken är samlad.

De åtgärder för att gynna biologisk mångfald i åkerlandskapet som ni redan gjort är bla att spara bärande träd och buskar vid stenmurar och åkerkanter. Ni söker inga miljöstödd. Den ekologiska fokusarealen klarar ni genom vallinsädd och några hektar bevuxen träda.

Frågeställning

- › Vilka åtgärder kan vidtas för att gynna pollinerande insekter och få mer blommande växter på gården?
- › Finns det åtgärder som kan gynna storspoven, som har minskat mycket eller försvunnit från åkermarkerna i området?

Åtgärdsplan

1. Spara och plantera sälg, hanplantor
När humlor och bin kommer fram på våren är pollen från hansälg bland det viktigaste för att de ska hitta mat. Så utöver att ni sparar bärande träd som rönn och oxel vore det värdefullt om ni kan spara hansälg. Vid behov även plantera nya sticklingar, det är enkelt att få dem att rota sig. Hanplantorna av sälg är de som har klart gula ”videkissar” på våren. Ska man ta från annan mark behöver man såklart fråga om lov.

Fördelar för biologisk mångfald: fler humlor och bin som kan bygga starka samhällen efter vintern.

Fördelar för företaget: bättre pollinering i pumpor, samt bättre pollinering av andra blommande grönsaker och frukt & bär.

Tidsplan: från våren 2022

Kostnad: Begränsad, lite arbetstid.

2. Håll några osprutade kantzoner vid bekämpning av örtogräs i vårsäd
Eftersom den inledda ogrässsprutan är mycket bred kan det snarast bli en fördel för sprutföraren att inte backa in i alla trånga hörn och kilar. Låt **några** sådana ytor blir obekämpade, samt även kantzoner mot känsliga miljöer (odling av pumpa, betesmarker, kanter mot stenmurar och markvägar med blommande växter och liknande). Men när dessa ytor blir större än vad som krävs för att hålla ett lagstadgat anpassat skyddsavstånd bör man inte lämna samma ytor osprutade flera år i följd. Självklart kan man också välja att inte göra detta där det är mest iögonfallande.

Fördelar för biologisk mångfald: fler blommande örter (ogräs). Dessa är ger mat åt insekter, både pollinerande insekter och rovinsekter. Både ogräsen och insekterna kan bli mat åt fåglar.

Fördelar för företaget: Fler pollinerande insekter enligt punkt 1. Fler rovinsekter, som kommer att finnas lite längre in i fältet, och bättre kan äta bland annat havrebladlöss i vårsäden.

Tidsplan: från försommaren 2022

Kostnad: begränsad, i bästa fall lite mindre arbete för sprutföraren. Om det inte är samma areal varje år beräknas det inte leda till någon större skördeminskning. Fem procents lägre skörd i vårsåden kan innebära en lägre intäkt på 200-300 kr/ha (spannmålspriset reducerat med kostnad för torkning etc.), på en liten yta.

3. Lämna några remsor av slättervallen oskördad

Genom att lämna några remsor av vallen oskördad kommer rödklöver och vitklöver att kunna blomma och erbjuda nektar och pollen åt bla humlor och bin. Lämna några ytor oskördade vid första skörden, några andra vid andra skörden. Lämna dessa ytor där det kan underlätta för er genom att tex fältkanter blir rakare, eller att ni inte behöver backa in i trånga hörn eller kilar.

Fördelar för biologisk mångfald: fler blommande örter som ger pollen och nektar åt pollinerande insekter. Den oslagna ytan vid förstaskörden kan också gynna häckande fåglar i fältet.

Fördelar för företaget: bättre pollinering i pumpor, samt bättre pollinering av andra blommande grönsaker och frukt & bär.

Tidsplan: från våren 2022

Kostnad: Begränsad. Utebliven intäkt av förstaskörd ca 3 000 kr/kg ts á 0,19 kr (Länsstyrelsens bidragskalkyler 2021, priset reducerat med kostnad för pressning och plastning) blir ca 570 kr/ha, men på en liten yta.

4. Så några blomremsor i vårsäd

Genom att så in några smala remsor med ettåriga blommande växter får ni arter som kompletterar klövern på ett bra sätt för de pollinerande insekterna. Lämna ett sådrag utmed vissa kanter och så in en fröblandning med 1-4 arter, snarast i samband med vårsådden. Kan putsas i slutet av blomningen för att minska fröspridning.

Förslag egen blandning: honungsört 5 kg/ha, bovete 20 kg/ha, perserklöver 3 kg/ha

Färdiga blandningar finns, bland annat:

Lantmännen Viterra Mångfaldszon, mängd ca 20-30 kg/ha, kostnad ca 30 kr/kg:

Art	Andel, %
Persisk klöver	57
Bovete	5
Foderärt	3
Solros	1
Fodervicker	4
Honungsört	30

Denna blandning innehåller även de storfröiga arterna solros och ärter. Dessa blir lite svårare att så tillsammans med klöver och honungsört.

Varaslättnens Lagerhus GEV Blommande träda, mängd ca 15-20 kg/ha

Art	Andel, %
Persisk klöver	15
Blodklöver	20
Honungsört	20
Ängsgröe	15
Rödsvingel	35

Lagerhusets blandning innehåller som ni ser ganska mycket fleråriga gräs (rödsvingel och ängsgröe).

Semenco Blomsterblandning: Semenco´s blomsterblandning består av drygt 20 arter sammansatta för att under hela säsongen attrahera nyttodjur och pollinerare. Bl a gurkört, bovete och blodklöver. /inklipp från webbsida www.semenco.se, jag vet inte mer om innehållet. Kostnad 1 220 kr för ett kg.

Om projektet **Låt hela Sverige blomma** fortsätter nästa år kommer man där troligen att erbjuda färdiga blandningar. Årets blandning likande den i mitt första förslag, men det ingick även blodklöver.

Läs gärna mer om blomstremсор i det bifogade faktabladet. Det viktigaste är att det blir gjort, inte exakt med vad eller hur. Och för att det ska bli gjort är det viktigaste att i god tid planera hur och vad!

Fördelar för biologisk mångfald: fler blommande örter som ger pollen och nektar åt pollinerande insekter.

Fördelar för företaget: bättre pollinering i pumpor, samt bättre pollinering av andra blommande grönsaker och av frukt & bär.

Tidsplan: från våren 2022

Kostnad: Kostnad utsäde Egen blandning ovan ca 820 kr/ha, begränsad areal. Arbete och maskinkostnad för sådd. Inom projektet Hela Sverige blommar har man i år fått utsäde gratis för 0,5 hektar.

5. Ta med lite cikoria i utsädet när nya betesvallar ska sås in
Genom att komplettera utsädet till betesvallar får ni in en ny blommande art som är attraktiv för pollinerande insekter. Ta med ca 4 kg/ha cikoria i betesfröblandningen till något skifte, den är vinterhärdig, torktålig, smaklig och har bra fodervärde. Gör det inte på skiften där ni ska bekämpa kemiskt mot skräppa vid insådden.

Fördelar för biologisk mångfald: fler blommande örter som ger pollen och nektar åt pollinerande insekter.

Fördelar för företaget: bättre pollinering i pumpor, samt bättre pollinering av andra blommande grönsaker och av frukt & bär.

Tidsplan: när det är dags att så in betesvall på ett lämpligt skifte.

Kostnad: ca 160 kr/kg + frakt (Olssons frö, Helsingborg).

Övriga åtgärder

Utöver dessa åtgärder pratade vi även om att:

- Bygga och sätta upp fågelholkar, bibatterier och insektshotell
- Låta en del ogräs på baksidan av lagårdar och maskinhallar få stå kvar utan putsning (eller med sen putsning). Växter som är särskilt bra för nyttoinsekter är bland annat maskrosor, brännässlor och hallon. Men om ni odlar hallon bör ni hålla efter vildhallon för att minska hallonängern ("mask") i de odlade hallonen.

Åtgärder för att gynna storspov

Det är inte enkelt att med åtgärder på en enskild gård gynna ovanliga fågelarter som har minskat, såsom storspov. För häckning vill storspoven ha vallar, trädor eller betade våtmarker, och långt från dungar och skogskanter. Men gärna nära stora diken och vattendrag. Den har ganska stora revir, 40-100 hektar, och etablerar sig långsamt i nya eller nygamla områden. Storspoven äter i första hand insekter, spindlar och daggmaskar.

För att gynna storspoven anges ofta dessa åtgärder:

- "Erbjud" gräsmark med varierad vegetation
- Långt till träd och skogsdungar
- Sen vallskörd vid häckning
- Slätter inifrån och utåt
- Bevara eller anlägg våtmarker i åkerlandskapet, även små
- Vall på odränerade skiften

Rådgivningsplan

2021 Energikartläggning (21C)

2022 Upprepad växtnäringsbalans (10D)

2023 Grovfoderodling (15A)

Bilagor

Karta med noteringar. Åtgärderna kommer att flytta runt mellan olika skiften, men vi har markerat en plats för att låta blir vallskörd 2022, samt ett hörn för osprutad kantzon
Broschyr Gynna fåglar
Faktablad Blomremsor

Med vänlig hälsning,

Jan Hill
Länsstyrelsen, 403 40 Göteborg
010-224 52 40
jan.hill@lansstyrelsen.se

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling: Europa
investerar i landsbygdsområden

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Aktiviteten är delfinansierad med EU-medel via Länsstyrelsen i Västra Götalands län